

KATOLIŠKI GLAS

Cena: Posamezna št. L 15
Naročnina: Mesečna L 65
Za inozemstvo: Mesečno L 100

Poština plačana v gotovini

Uredništvo in uprava:
Gorica, Riva Piazzutta št. 18
Poštno ček. račun: št. 9-12410

Leto II. - Štev. 51

Gorica - 20. decembra 1950 - Trst

Izhaja vsako sredo

Razbijmo verige sovraštva

Nekje sem bral, da je bil morilec svojega soseda obsojen na dosmrtno ječo. Po 52 letih zapora so ga sodne oblasti zaradi njegove spokornosti in dobre obnašanja nameravale pomilostiti. A to ni šlo gladko. Po predpisih bi mu pomiloščenje smeli nakloniti le, ako bi sorodniki umorjenega soseda dovolili, da pride na prostost. Jetnik sam jih je naprosil, naj mu izkažejo to dobroto, »da bo vsaj umrl na prostem zraku.« — Toda tega znamenja sprave in odpustčenja revež ni dobil; sorodniki pokojne žrtve so odklonili svoj pristonek.

Človek, ki ima v sebi kaj srca in krščanskega čuta, se mora ob tej trdosrčnosti užalostiti in globoko zamisliti.

Za odpustčenje krivice — čeprav res grozne — ni torej zadostovalo niti pol stoletja hudega zapora, tudi tedaj ne, ko je zločinec umor obžaloval in prosil odpustčenja. Kaj bi bilo z nami, ako bi Bog bil tako trdosrčen?

Ali ni odpustčenje nekaj lepega, naravnega?

Lep in vzvišen čin je vsekako, a v stanju po grehu izkvarjene človeške narave, žal, ni več odpustčenje nekaj naravnega. Treba je za to višje moči.

Zgolj naravni človek ne pozna odpustčenja in prizanesljivosti; on pozna postavlo enakega povračila; oko za oko, zob za zob — za vsako krivico, ki jo je trpel, v enaki meri in teži, kot je bila storjena, prizadejana.

Pa še nekaj hujšega je v izkvarjeni naši naravi. Na samo razžaljeni ali oškodovani ima čut sovraštva v sebi, krivice sam čuti še po storjeni krivici; sovražstvo proti svoji žrtvi. To je dobro zadel poganski mislec Tacit, ki je napisal: Proprium humani ingenii odisse quem laeseris — v človeškem značaju je, da sovraži onega, kogar je poškodoval. — Zakaj tako? Ker je trdno prepričan, da ga tudi poškodovani sovraži.

Tako nastaja veriga sovraštva. Poškodovani sovraži, ker je krivico trpel, krivice pa, ker je krivico storil. Pač žalostno stanje padlega človeštva! Kdo ga bo ozdravil?

Zdravila ni na tem svetu. Priti je moralo iz nadnaravnih virov. »Zakaj razodela se je milost božja, ki prinaša zveličanje vsem ljudem; uči nas, da se odpovejmo brezbožnosti... ki je dal sam sebe za nas, da bi nas odrešil vse krivice.« (Tit 2/11) Tako nam bere sv. cerkev pri polnočnici o Božiču.

Betlehemske dete je učlovečeni Bog in ta je kot 30letni mož — nastavljal sekiro na izkvarjene korenine v naših sreih in nam je govoril v pridigi na gori (5. poglavje sv. Mateja):

»Slišali ste, da je bilo rečeno: Oko za oko, zob za zob. Jaz pa

vam pravim, da se hudobnežu ne upirajte; marveč, ako te kdo bije po desnem licu, mu nastavi še drugo...«

Slišali ste, da je bilo rečeno: Ljubi svojega bližnjega in sovražni svojega sovražnika. Jaz pa vam pravim: Ljubite svoje sovražnike; delajte dobro tem, ki vas sovražijo, in molite za tiste, ki vas preganjajo in obrekujejo, da boste otroci vašega Očeta, ki je v nebesih; zakaj on veleva svojemu soncu, da vzhaja nad hudobnimi in dobrimi, ter pošilja dež pravičnim in krivičnim...«

Če namreč odpustite ljudem njih pogreške, bo tudi vaš nebeski Oče vam odpustil vaše grehe. Če pa ne odpustite ljudem, tudi vaš Oče vam ne bo odpustil vaših pogreškov, (Mat 6, 14).«

Tako je tolkel božji kladivar na to verigo sovraštva, ne samo z besedo, ampak tudi z lastnim zgledom. Razbil jo je in je osebno sovražstvo in želje po maščevanju izključil iz svojega kraljestva.

Kdo bo močnejši? Ali strašni zakon nepopustljivega sovraštva, ali božji nauk in zgled našega Zveličarja?

Da tudi v sebi razbijemo to verigo, ki nas po naravi uklepa, nam je potrebna nadnaravna krepost in milost krotkosti, ki je Bog ne odreče nikomur, ki prosi zanjo. Potom nje stopimo v nadnaravno kraljestvo božje in postanemo sposobni ljubiti »Lju-

bezen — in Bog je ljubezen.« (I. Jan. 4, 16).

Da se je v vojnem metežu in v revoluciji razbohotilo sovražstvo med sosedi, narodi in celo med družinskimi člani, je še razumljivo; takrat je imela vso besedo le strast, pamet pa nobene. A da pet let po vojni še ni zmagal trezni razum, ki bi že iz vojnih in revolucijskih razvalin lahko spoznal, kaj rodi sovražstvo in pohlep po tujem blagu, je znak prav satanske zaslepljenosti. Ljudje zhorujejo, zatrjujejo in podpisujejo, da hočejo mir — istočasno se sovražijo in oborožujejo in si grozijo ter napadajo. To je toliko, kot da bi kdo gasil gorečo hišo s petroljem namesto z vodo. Manjka pač Kristusovega miru, tega nočijo.

Božič je tu. Iz nebesnih višav se glasi odjek angelske pesmi: Slava Bogu na nebu in mir ljudem, ki so blage volje. Ako smo blage volje, ako hočemo dati res slavo Bogu, začnimo vendar enkrat pri sebi razbijati verigo sovraštva. Ne kličimo si vedno v spomin krivice, ki smo jih pretrpeli; prosimo Boga milosti, da bi mogli odpustiti in da bi tudi drugi nam odpustili; glejmo v vseh ljudeh otroke istega Očeta, katerega smo tudi mi sinovi. Molimo za vse ljudi, zlasti za brezbožneže, s tem bomo storili več za pomirjenje sveta kot vsi državniki. Razbili bomo vsaj v sebi verigo sovraštva.

OZN končala zasedanje

Skupščina OZN se je pretekli teden razšla, ker je izčrpala vprašanja, ki jih je imela na programu. Njeno letošnje zasedanje je trajalo skoro tri mesece. Na računu ima razne uspehe in seveda tudi neuspehe. Uspelo ji je n. pr. urediti vprašanje usode obeh italijanskih kolonij Eritreje in Libije. Prvo so prisodili Abesiniji kot federativno edinico, drugi so podelili neodvisnost. Nadalje je skupščina rešila vprašanje beguncev. Sklenili so, da bo po prenehanju organizacije IRO, sprejel skrb za begunce poseben visoki komisar za begunce, ki bo imel svoj sedež v Ženevi. Na to mesto so že imenovali Holandca dr. Van Heuvena, ki nastopi službo 1. jan. prihodnjega leta. IRO pa bo prenehala z delovanjem 30. sept. 1951. Zadnje dni je skupščina izglasovala tudi predlog za internacionalizacijo Jeruzalema. Nekateri so hoteli, naj se zakoniti sedanje stanje v Jeruzalemu, po katerem je mesto razdeljeno na dve polovici, judovsko in arabsko, kakor so jih oboji zasedli pred lani sklenjenim premirjem. Toda generalna skupščina je zopet potrdila svoj prvotni sklep s 30 glasovi proti 18. Seveda s tem ni rečeno, da se bo Jeruza-

lem že jutri internacionaliziral, posebno ne, če bodo Arabci in Židje tako odločno nasprotovali temu načrtu. Poleg teh so uredili še razna druga vprašanja, toda dve sta kljub vsemu ostali nerešeni in to sta ureditev spora na Koreji in pa rešitev vprašanja o Formozi. Ravno ti dve točki pa sta oni, ki danes ogražata mir na svetu. Zato so se diplomatje prve dni tega tedna razhajali na svoje domove zaskrbljeni, ali se bodo prihodnje jesen še sesli na generalno skupščino, da nadaljujejo besedni boj, ali pa bodo namesto besedi urejevale svet atomske bombe.

Do sedaj nobenega premirja na Koreji

Prizadevanja indijskega zastopnika pri OZN sira Raua za mirno rešitev spora na Koreji sta privedla do tega, da je splošna skupščina OZN imenovala komisijo treh članov, ki naj skuša zrčiti pogajanja z rdečo Kitajsko za ustavitev sovražnosti ob 38. vzporedniku. Toda kitajski zastopnik Vu je v nedeljo dal razumeti, da njegova vlada ni voljna prekiniti z boji na Koreji,

ZDA SE PRIPRAVLJAJO

Od Trumanovega sestanka z Attleejem so Združene države doživele par odločilnih tednov, v katerih so sprejeli več važnih ukrepov, katerih pomen se bo pokazal kaj kmalu. Predvsem gre tu za proglašitev državne pripravljenosti. S tem korakom so Združene države iz miru stopile v čas vojne pripravljenosti, ki sicer ni še vojna, vendar vojni zelo podoben. S proglasitvijo državne pripravljenosti je predsednik Truman prejel velike pravice in oblast nad silami države, ki jih lahko uporablja po svoji uvidevnosti, ne da bi moral za to šele sproti iskati dovoljenje senata in poslanske zbornice. S tem so Amerikanci mo-

bilizirali industrijo za vojno proizvodnjo, postavili pod zaporo cene in mezde, blokirali bančne kredite, vpostavili kontrolo nad domačimi pristanišči itd. Obenem so si postavili za cilj, da hočejo organizirati vojsko, ki bo štela do 4 milijone mož. V najkrajšem času pa jo hočejo dvigniti vsaj na 3 milijone. Iz tega se vidi, da državna pripravljenost pomeni pripravljanje na vojno. Ni pa s tem rečeno, da so se Amerikanci odpovedali vsakim poskusom za mirno poravnavo sporov, ki danes razdvajajo svet! Oni se le hočejo držati rimskega izreka: »Če hočeš mir, pripravljaj vojno.«

Vojni dogodki na Koreji

Do nedelje je vladalo na Koreji skoro popolno zatišje. V nedeljo pa so kom. Kitajci zasedli mesto Hamhung, katero pa so že isto noč izpraznili zaradi silnega topovskega ognja. Pristanišče Hungnam, ki predstavlja glavno ameriško mostišče pa so kom. Kitajci srdito napadali, vendar do sedaj brez uspeha. Na tej točki so se po obkolitvi zbrale vse sile OZN, da jih preko morja odpeljejo na varno. To se bo v največji meri tudi zgodilo, ker skušajo vse vojake kakih 60 tisoč, vkreati in srečno odpeljati.

V nedeljo so se pa začeli boji tudi na osrednjem bojišču severno od Seula. Kitajci in komunistični Korejci bodo gotovo skušali prebiti obrambno črto ter se polastiti mesta. To se jim bo verjetno tudi posrečilo, ker je številčna premoč še vedno prevelika. Zato je sedaj skrb poveljstva združenih sil ta, kako povečati število kopnih čet. Iz Amerike jih ne morejo poslati v zadostni meri, ker jih drže pripravljene predvsem za obrambo Evrope. Zato si jih bodo morali poiskati med narodi na Vzhodu. Vsled tega se že govori, da Amerikanci oborožujejo Japonce. To sedaj še zanikajo, vendar, če se bodo razmere poslabšale, bodo prišli tudi do tega. Prav tako bodo prisiljeni sprejeti pomoč Čangkajskega vojakov, ki jih je več kot pol milijona, in morda tudi ostalih azijskih narodov.

Vse to imajo v načrtu za primer, da bi se spor razširil in bi komunističnih Kitajcev ne mogli zadržati s sedaj razpoložljivimi silami.

Mirovna pogodba z Avstrijo

Zastopniki zunanjih ministrov štirih velesil, ki so se ponovno sestali, da bi se razgovarjali o avstrijski mirovni konferenci, so se po enem samem razgovoru zopet razšli, ker so takoj uvideli, da vsakdo vztraja pri svojem in da zato nima pomena, da bi se še dalje razgovarjali. Novi sestanek so odgodili za tri mesece.

Obrambni svet atlant. zveze

V Bruslju so se v začetku tega tedna sestali zunanji in obrambni ministri držav članic atlantske zveze na važno posvetovanje. Storitvi morajo odločen korak naprej v organiziranju obrambe zahodne Evrope. To zahtevajo Amerikanci z vso odločnostjo, ker se jim že za malo zdijo evropski preprički, ko grmijo topovi na Daljnem Vzhodu in je nevarnost, da se vsak hip lahko oglase tudi v Evropi. Vsled tega je pričakovati, da bodo iz tega sestanka zrastle odločni in otipljivi sklepi za organizacijo obrambe zahodne Evrope in da bodo te sklepe takoj tudi začeli izvajati. Od italijanske strani sta se konference udeležila minister Sforza in Pacciardi. Menijo, da bodo morali pasti zlasti vsi pomisleki zoper udeležbo Nemčije pri zahodni obrambi. Vendar to ne bo tako lahko, kajti Rusija je zadnji hip začela groziti Londonu in Parizu zaradi ponovne oborožitve Nemčije, češ da to pomeni kršitev dogovorov sklenjenih med vojno in pa po vojni v Potsdamu. Vendar je predvidevati, da se sovjetskih groženj ne bodo ustrašili, ker so jih tako v Londonu kakor v Parizu pričakovali.

O sveta noč
božična ti,
najlepša si
od vseh noči!

Blagoslovljene božične praznike miru
želita vsem naročnikom, bralcem in prijateljem

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Poezija božične noči

Duh mi plava daleč nazaj v preteklost, za 1950 let, v tisto noč, katera je v svoje temno krilo sprejela največje čudo, ki se je uresničilo v času: Božjo Besedo v človeški podobi.

Ta otrok, ki je bil to noč v Betlehemu rojen — jeli res Bog? In ta skrivnost, ki se nocoj obhaja na oltarju — jeli res Bog-človek?

To vprašanje stoji pred svetom že skoraj dvajset stoletij — znamenje, ob katerem se duhovi družijo in ločijo.

Eni padajo pred Otrokom na kolena moleč: »Moj Gospod in moj Bog.«

Drugi pravijo: »Ne verujem!«

Tudi med nami so, ki ne verujejo. Zanje ta krščanska skrivnost pomeni povratek v temo.

Nam pa je ta krščanska skrivnost, ne le resnica in luč, temveč tudi nevsahljiv vir poezije.

Le verno srce vidi lepoto in poezijo božične noči. Preselimo se z duhom v sveto noč! Kaj pa razliva lepoto in poezijo v to tiho, sveto noč? Kje je vzrok našega globokega ganotja ob zibelki tega Deteta? Odzemi skrivnost, to je, ne veruj, da je to dete Bog — kaj imaš pred seboj? Eno izmed navadnih človeških detet. In sveta noč ni več sveta noč. Jokajočih otrok je poln svet.

S tem je izginila lepota praznika, utihnila božična pesem, izplahnelo veselje, onemela vsa poezija.

Mi pa, ki smo s pomočjo milosti božje ohranili sveto vero vemo, da tukaj, v teh jaslicah leži Bog, ki ga ne obsežeta visoka nebesa in širna zemlja, da v tem hlevčku biva Bog, ki je brezštevilišnim duhovom vir najvišje sreče, da tu v tej mrzli zimski trepeči Bog, ki je na nebu prižgal neseštevilo sonc, ki ogrevajo in svetijo našo zemljo in druge zvezde, da tukaj počiva v Marijinem naročju Bog, ki redi ptice pod nebom in ribe v vodi, da Marija tukaj v plenice povija roke in noge onega Boga, kateremu je zemlja podnožje in nebesa prestol.

Da, dragi moji božični prijatelji, to je božična skrivnost za vernega kristjana.

Nocoj se je rodil učlovečeni Bog, Bog-človek. V njem se spaja Božja, neskončna idealnost z zemeljsko realnostjo človeške narave v eno osebo.

Tisti, ki je pravi Bog je obenem tudi pravi človek: tedaj večni je obenem časen, neskončni, obenem končni, neizmeren, obenem omejen, nespremenljiv, obenem spremenljiv, neumrljiv, obenem umrljiv.

V božični noči, ob rojstvu tega božjega Deteta se je premostila neskončna oddaljenost med časnim in večnim, med Stvarnikom in stvarjo.

To je dogma božične noči za verne kristjane. To je vir našega božičnega veselja, naše božične pesmi in poezije sv. noči.

O sveta polnočnica v tih božični noči! Ti si nam tolažba in veselje v tej žalostni dobi nevere in sovraštva, vojska in krvi.

Kdor pa v tem smislu ne doživlja svete noči, je brez tolažbe in veselja, torej samo v neveri in sovraštvu, vojski in krvi.

Stanko Stanič

Božična blagovest

Tiste dni je izšlo povelje od cesarja Avgusta, da naj se popiše ves svet. To prvo popisovanje se je vršilo, ko je bil Kvirinij cesarski namestnik v Siriji. In hodili so se vsi popisovat, vsak v svoje mesto. Šel je torej tudi Jožef iz Galileje, iz mesta Nazareta, v Judejo, v Davidovo mesto, ki se imenuje Betlehem — bil je namreč iz hiše Davidove — da bi se popisal z Marijo, svojo zaročeno ženo, ki je bila noseča. Ko sta bila tam, se ji je dopolnil čas poroda. In porodila je sina prvorojenca, ga povila v plenice in položila v jasli, ker zanja ni bilo prostora v prenočišču.

V prav tistem kraju pa so pastirji prenočevali pod milim nebom in bili na nočnih stražah pri svoji čredi. In glej, angel Gospodov je pristopil k njim in svetloba Gospodova jih je obsvetila, in silno so se prestrašili. Angel jim je rekel: »Ne bojte se; zakaj, glejte, oznanjam vam veliko veselje, ki bo za vse ljudstvo: Rodil se vam je danes v mestu Davidovem Zveličar, ki je Kristus Gospod. In to vam bo znamenje: Našli boste dete, v plenice povito in v jasli položeno.« In v hipu je bila pri angelu množica nebeske vojske, ki so Bogu hvalili in govorili: »Slava Bogu na visavah in mir ljudem, ki so Bogu po volji.«

In ko so angeli odšli od njih v nebesa, so rekli pastirji drug drugemu: »Pojdimo torej v Betlehem in pogledjmo to, kar se je zgodilo in nam je oznanil Gospod!« In pohiteli so, prišli tja in našli Marijo, Jožefa in dete, v jasli položeno. Ko so to videli, so povedali, kar jim je bilo o tem detetu rečeno. In vsi, ki so slišali, so se čudili temu, kar so jim povedali pastirji. Marija pa je vse te besede hranila in jih premišljevala v svojem srcu. In pastirji so se vrnili in Boga slavili in hvalili za vse to, kar so slišali in videli, prav kakor jim je bilo povedano.

In ko je bilo dopoljenih osem dni, da bi bil otrok obrezan, so mu dali ime Jezus, kakor je bil imenovan po angelu, preden je bil spočet.

(Lk 2, 1-21.)

Kako je v tebi na sveti večer?

Kdo more razkriti, kako je v njem v božični noči?

Pisali so in pripovedovali, napisal in povedal še nihče ni. Preveč je miline in ljubezni, ki jo tisti večer vsak občuti. Mnogi ne vedo odkod. Samo pride v človeka: morda so spomini na nekdanjo srečo, morda klic božji, morda domotožje. Nekaj te poniža, otroka te napravi: nič ne vprašaš čemu, nič ne vprašaš odkod; samo veruješ, padeš na kolena in moliš... Vsa trpljenja pozabljaš, vse žalitve odpuščaš, vse nelepe misli v srcu brišeš: saj ono majhno, ki je v božični noči prišlo z neba, je neskončno sveto in je sprostrlo ročico skozi srca vsega sveta...

Otroci ne vidijo tisoč devet sto petdeset let, ki so pretekla od rojstva Deteta; predaleč jim je to. Zanje se to Dete rodi vsako leto v božični polnoči: v vsaki hiši posebej, vsakemu otroku na svoj način. Z nemirnimi srcem prisluhajo na vsak glas od zunaj: zdaj, zdaj... Mati jim tiho šepetaje zgodbo o Marijinem romanju od hiše do hiše, od srca do srca, da bi se ji kje odprlo. Pa zanjo ni bilo prostora v hiši; sirota je bila. V hlev je morala. Kjer je v jasli položila božje Dete. In potem o svetlobi na nebu, o božični pesmi, o pastirjih, ki nosijo jagnječka, piščali, prinašajo mleka, oblek — in strme v hlev in poklekajo pred malim Bogom v jaslih...

Otroci imajo odprte oči, odprta usta, vse v njih trepeče, vse pričakuje. Božič je njihov praznik. Edino oni ga res doživijo do dna, ker nimajo nikjer skrivnosti, in se nikjer ne zatakne njihov razum; vse jim je jasno kakor sinje nebo. Božič je praznik otrok. V malih letih se ta dan najgloblje vkleše v srce človekovo; in nikdar se še ni za vedno izbrisalo to mlado božično doživetje. Koliko ljudi je moralo z doma v daljni svet za kruhom, za srečo... Pozabili so

na dom, na molitev. Mrzli denar jim je srce priklenil na zemljo. In niso bili srečni. Nekaj jih je venomer zvalo, nekaj z onkraj morja iz domovine... Pa če prej ne — v sivi starosti so razumeli klic iz mladosti. Božični zvonovi zovejo: pridite, otroci, ki ste se izgubili; še vedno čakajo jaselec v kotu in ljubezen in mir...

Tudi oče in mati sta v božični noči otroka.

Gleda oče otroke, ki kleče pred jaselecami kakor drobni angelci. In zmehča se mu srce:

To si mi dala ti, žena! Ti zvesta, ki vso našo hišo držiš v blagoslovu. Ti dobri duh, ki te čutimo vsi, ko smo bolni ali zdravi: hiša, njiva, vrt, najbolj pa jaz, tvoj mož, in ti-le mali...

Mož, ki je kralj hiše in kašče in zidanice in zemlje, v katero se je zaril kot črv, poklekne med otroke in skloni glavo kakor najnižji v hiši; srce mu govori o nečem, česar on ne zna, kar pa je slajše od zemlje, večje od čred, od sadov in predalov... To zna njegova žena: ljubiti in trpeti tiho in ponižno v božji volji, tako da nihče nič ne ve, čuti pa vsa hiša.

In mati, večna lučka družine, vidi moža, trdo korenino, ki kleči med drobno družinico, pa se ji milo stori. Gre in ga poboža: Ti dobri!

Vsa hiša — kakor da je sredi noči sonce vanjo posijalo.

In mati slovenska, mučenica svojih otrok, duhovnica naših domov in src, poslušaj besedo: sinove imaš in hčere, vsi so odleteli, sama si ostala kakor suho drevo.

Eden se je zakopal v rove in ne vidi sonca, strže premog od črnih sten in ga naklada na voz. Vsak voz — kaplja krvi iz srca...

Tvoj drugi je študent; v mrzli, vlažni sobi sedi ob kupu knjig. Obraz mu je dolg in blede.

Tvoj tretji je vojak v daljnem kraju. Sam je in bolan od do-

pa še hčerko imaš, ki si v mestu služi kruh. Nikogar nima, da bi jo po neznanu poti vodil. In morda je zašla. In morda ne more nazaj?

O mati, ko bi jih videla na božični večer!

Sami — kakor izgubljene ovce — so se zaprli v sobe. Kupili so si drevesce in pastirce in svečke. Niso mogli domov, zato so si sami postavili jaselec. In sede ob njih in mislijo na srečne otroške dni, na tebe, mati, ki si jih učila moliti...

In po belih licih jim drsijo solze. Še bi bili radi otroci; pri tebi, mati, bi se še enkrat radi zjokali; še bi radi slišali lepih besed, ki bi jih odnesli s seboj na pot...

Mati, dosti si jim dala: hrepenenje po svetih otroških letih. To jih bo vselej vračalo, kadar koli bi zašli. Enkrat v letu jim pa najlepše daš — na sveti večer: miline in sreče božje ljubezni, po kateri žejta vsakega človeka, pa naj bo še dalje od Boga. Mati, ne boj se zanje! Tvoje besede, tvoje molitve grede ž njimi kakor sonce...

Po nekaterih hišah, in to največ po mestih, pa je v božičnem večeru — žal — tako:

*

Oče se norčuje iz svetih praznikov, mati nima občutja do njih, otroci jih ne poznajo. Takrat povabi mati prijateljice svoje na čaj, da vidijo božično drevo, ki je visoko in svetlo, in koliko je bogastva na njem, in koliko vsega so otroci dobili. In pijejo čaj in govore o svetlih oblekah... Nič ne slišijo klicev svetločnih zvonov. Nič ne čutijo v srcu božičnih pesmi. Mrzlo in vsakdanje je v njih. Tudi otroci ne vedo za božič drugače kakor v piškotih, poticah. Prazno in bolno je v takih hišah.

Moj Bog, pa mnogi teh ljudi so se rodili v selskih hišah; v mladosti so živeli na njivah, molili so z očetmi in materami, do-

življali ljubezen domače hiše in sveto kadilo praznikov. Sli so z doma; knjiga jim je vzela vse to, morda žena, morda življenje. In zdaj dajejo smrt svoji družini. Mladosti ne bodo poznali v srcu, samo v potici, v mesu. Nikdar ne bodo ti otroci doživeli božiča,

nikdar jim ne bo nihče dopovedal, kaj je svetonočno občutje. In če bodo za vekomaj ostali tuji Cerкви in njenim naukom?..

Mati slovenska, kar si jim dala, so zavrgli. Kaj bo z njimi!?

Lojze Golobič

Lavoslav Kemperle in Miroslav Brumat

Ne morem si pomagati, da bi se vaju ta sveti večer ne spominjal. Lani smo bili še živi in zdravi ob tej uri združeni pri našem listu.

In v tej kratki dobi enega leta sta se oba ločila od našega lista in od nas vseh.

Šta sta po zasluženo plačilo k večnemu Sodniku.

Kako podobna za vaju oba je bila ta pot. Lavoslav Kemperle poleti začuti bolečine v grlu in gre na kliniko v Trst. Kmalu ga pripeljejo mrtvega v Gorico. Miroslav Brumat na zimo začuti bolečine v glavi in gre na kliniko v Milan. Kmalu ga pripeljejo mrtvega v Gorico.

Dva hrasta na kršni kraški skali, ki se je zdelo, da ju še dolgo ne bo noben vihar podrl, sta padla.

Ali sta res padla? Za nas se zdi, da je tako. Velika praznina je tam, kjer sta stala in viharjem ljubovala.

Ali sta res padla? Za njiju sama ni tako. Prerastla sta skozi oblake v visoko nebo.

Oba živita v Bogu, onadva prosita za nas, mi pa molimo za njun večni mir.

Božična

*Malo dete nebojgleno
nocaj v tej noči je rojeno,
v mrzle jasli položeno.*

*Zvezde svetle v noč žarijo
in zbori angelov donijo.*

Kam pastirji zdaj hitijo?

*Z njimi, z njimi, duša verna,
skrivnost je tukaj neizmerna,
večja nego zemlja širna.*

*Tukaj Bog za odrešenje
začenja svoje zdaj trpljenje,
vodi v večno nas življenje.*

Janez Selak

Za stoletnico rojstva Sim. Rutarja

Iz tolminske zgodovine

Filip Jurij Gera

Početak novega veka je dobil Bovec svoje glavarje. Njihova prva naloga je bila, določiti mejo napram tolminskemu glavarstvu. Pri tem je izbruhnil boj, ki se je vlekel celo stoletje. Najimenitnejši bovški glavar je bil Filip Jurij Gera. Mož je bil nemškega pokolenja. Njegovi predniki so bili upravitelji bamberskih škofov v Kanalski dolini, a naš Filip Jurij jo je mahnil čez Predel na Bovško, kjer je postal glavar leta 1612. Takoj naslednje leto je sezidal v Klužah majhno trdnjavo, kjer je potem stoloval. Našel je tudi studence za pitno vodo. Svoje »prestočno mesto« v Klužah je ovekovečil z napisom, katerega še danes lahko bereš na občestni steni pred trdnjavo. Nemščina tega napisa nam prica, da mož ni posebno dobro znal nemškega pravopisa in slovnice. Napisati je namreč dal tale kosmati stavek: »Der Woll Geporn Herr Georg Philip Herr Von Gera Hat Die Festung Dols Pavt Vnt Renovirt Vnd Die Baser Er Fonten Im 1. 6. 1. 3. Jar.« Po naše bi bilo takole: »Blago Rodni Gospod Juri Filip Gospod Plemeniti Gera Ie Trdnjavo Po Zidal In Renoviral In Vodo Iz Našel V 1. 6. 1. 3. Letu.«

Važnost te trdnjave se je v poznejših vojskah dobro izkazala. Filip Jurij Gera je torej tu pokazal dobre vojaške talente.

Važen oddelek v njegovem življenju je zavzel boj s čedajskim kapitljem. Bil je to le majhen spor v stoletnih bojih med čedajsko cerkveno oblastjo in tolminskimi grofi. Leta 1619. je Čedad odstavil bovškega župnika - domačina Janeza Straula in na njegovo mesto imenoval nekega Benečana. Glavar Gera se je temu uprl in zdi se, da je tudi zmagal.

Večji neuspeh pa je imel pri omejevanju desetine, katero je na Bovškem pobiral čedajski kapitel. Pravda se je vlekla tja do leta 1631., ko je sam cesar Ferdinand II. iz Gradea pisal samemu gospodu Von Gera, naj vrne kapitelju vso zadržano desetino, naj ga pusti v mirnem uživanju njegovih pravic ter naj ne vpeljuje nobenih novotarij.

Filip Jurij Von Gera je bil tudi daljnoviden gospodarski politik. V njegovem času se je začelo sekanje bovških gozdov. Temu početju se je glavar Von Gera z vso zgovornostjo ustavljal. Ali večna suša v avstrijskih državah blagajnah je bila silnejša moč nego beseda in pamet bovškega glavarja gospoda Gera. In tako so bovški gozdi šli po vodi v Gorico.

Tik pred svojo smrtjo je gospod Gera dosegel še spravo v mejnih preprih med tolminskim in bovškim glavarstvom. V tej spravi pogodbi, katero sta podpisala Filip Jurij Gera, bovški glavar, in Janez Kevbič, oskrbnik tolminskega glavarja, dne 3. decembra 1642., je bila vodna in upravna meja med Bovecem in Tolminom končno veljavno določena.

Še eno zaslugu ima gospod Von Gera za Bovec. Med Avstrijo in Benetkami se je bil dolgo trajen boj za predelsko in pontebansko cesto. Korošci so držali z Benečani za pontebansko cesto, tako da so bili Goričani s svojo predelsko cesto osamljeni. Filip Jurij Gera je trdno držal z Gori-

čani, saj je naredil predelski cesti in s tem razvoju Boveca posebno uslugo, ko je predelsko cesto s svojo trdnjavo v Klužah močno zavaroval.

Filip Jurij Gera je gospodaril v Bovecu do leta 1643. Bil je torej 31 let bovški glavar. Bovčani ga lahko štejejo med ustanovnike svojega trga.

»Betica stor' pravica«

Te besede se pripisujejo župljanom s Šentviške gore v njihovem boju zoper lastnega župnika. Toda to geslo so Tolminci večkrat izvajali napram svojim župnikom v nasprotnem smislu: betica je pravica. Preden pride mo k posameznim slučajem, moramo podati nekoliko kulturno-zgodovinskega ozadja. Na Tolminskem se je vršil dolgo trajen boj med deželno in duhovsko gosposko, ki je na ljudstvo pogubno vplival. Cerkevno desetino čedajškega kapitlja so tolminski grofje vedno napadali in omejevali, tako da je ljudstvo sčasoma jelo misliti, da ni pravična. Duhovščina je po večini držala s kapitljem in zeto z ljudstvom proti grofu. Tolminci so večkrat plačevali dvojno desetino, cerkveno in grofovsko. Ker ni bilo lahko otrestiti se grofovskih davščin, so se lotili cerkvenih, pri katerih se jim je zdel uspeh veliko laže dosegljiv. V to dobo so pa tudi še segali odmevi reformacijskih bojev in prvega punta iz leta 1627. Če vpoštevamo še obdolžitev Tolminec, katero je napisal grof Janez Ignacij Coronini, »da so k puntanju nagnjeni«, bomo razumeli tem laže, kako je moglo priti do izgredev, o katerih hočemo govoriti.

Leta 1629. je bil v Cerknem za župnika Nikolaj Vižentin. Cerkljanski župniki so do novejših časov imeli predpisano berunjo ne samo po današnji župniji, temveč tudi po Bukovem, Jesenicah, Novakih in Davči. Iz arhivalnih aktov sicer ni razvidno, vendar moremo sklepati, da je bila ta velika berunja vzrok, da so Cerkljani svojega župnika Vižentina leta 1629. vrgli iz župnišča in s silo pregnali iz župnije. Hišno opravo so mu zmetali na cesto, njegovo žito pa pobrali in si razdelili. Čedajski kapitelj je večkrat zahteval od tolminskega grofa, naj župnika zopet vpelje in ukaže škodo povrniti. Bilo pa je vedno zastoj, dokler se ni kapitelj v tej zadevi obrnil na cesarja, kateri je potem dne 28. oktobra 1630. grofu ostro in strogo zapovedal, župnika Vižentina vpeljati v njegovo župnijo in vso škodo poravnati.

Nekaj sličnega se je pripetilo leta 1675. bovškemu župniku Juriju Klintonu. Vdrli so v župnišče, mu pometal pohištvo na cesto, odpovedali postavno boro ter ga sploh niso priznali za župnika. Iz zadeve je nastala dolgo trajna pravda. Kapitelj se je obrnil na cesarja Leopolda, toda čedajski kapitelj ni imel več tiste moči, kakor nekoč. Cesar je imenoval bovškega glavarja Semlerja za svojega zaupnika, ki naj vso stvar preišče in mu poroča. Sedaj so Bovčani po glavarju vložili zoper župnika tožbo pri graški vladi, katero so pa končno vendar zgubili.

Najslabše pa se je godilo tik pred velikim tolminskim puntom župniku na Šentviški gori Bandelu. Ta župnik je imel nesrečo, da je bil rodni brat tistega sploš-

nega znanega davkarja za Goriško, ki je bil brezobziren zakupnik davkov, bodisi napram kmetu ali gospodu. Splošen srd Tolminec zoper Bandela davkarja, se je obrnil tudi proti njegovemu bratu župniku. Ta je puntarje miril in svetoval, naj plačajo zaostale deželne davščine. To je puntarje s Šentviške gore tako razjarilo, da so vdrli v župnišče, prišli župnika in ga s silo nesli iz župnije in mu branili povratek. Ali se je Bandel po žalostnem koncu tolminskega punta še kdaj vrnil v svojo župnijo, mi ni znano.

Bili so še drugi podobni slučajji, vendar pa se je z ustanovitvijo goriške škofije ozračje čisto spremenilo in so se vse take zadeve uredile.

Dr. Andrej Foramiti

To ime je sicer tuje, vendar v župnih arhivih tolminskih cerkva, v kolikor so vojsko preživeli, ne boš nobenega tako pogosto srečal kakor tega. Foramiti je bil namreč prvi arhidiakon tolminski, ki je tudi res v Tolminu stanoval. Boj med tominskimi grofi in čedajskim kapitljem je dosegel svoj višek pod grofom Janezom Ignacijem Coroninjem začetkom 18. stoletja. Bila je to prava duhovna vojska med obema oblastema. Šele leta 1736. sta se obe stranki zopet pogodili. Napravili sta nekako poravnavo: obe sta nekaj pridobili in istočasno izgubili. Glavna točka je pa bila, da mora kapitelj arhidiakon stanovati v Tolminu. Že pri tej poravnavi je zastopal kapitelj Andrej Foramiti, svetega pisma in obojega prava doktor, ki je bil potem tudi prvi v Tolminu stanujoči arhidiakon.

Foramiti je bil bister pravnik in spreten diplomat, ki je povzročil tolminskim grofom marsikatero sivo las. Dokler ni bilo arhidiakona v Tolminu, so grofje mirno izvajali tudi duhovno sodstvo nad svojimi podložniki. Sodili so duhovnike in cerkvene pravde ter se vtikali tudi v zakonsko pravo poročencev. Na podlagi cerkvenega prava je naredil Foramiti temu hiter konec. Pod kaznijo suspenzije je prepovedal vsakemu duhovniku prestopiti prag civilne sodnije. Vsi grofovi utoki niso pomagali. Zmagal je Foramiti.

Slovenski jubileji v letu 1951

Stoletnica Mohorjeve družbe (1851)
Dvestoletnica goriške nadškofije (1751)
Stoletnica smrti Matija Vrtočca, pisatelja in kult. delavca (1851)
Stoletnica rojstva Simona Rutarja (1851) gor. zgodovinarja
Stoletnica rojstva Ivana Tavčarja (1851) slov. pisatelja in politika
Stoletnica rojstva Antona Kodra (1851) slov. pisatelja

Pozabljeni jubileji v letu 1950

Stoletnica rojstva dr. Mihaela Napotnika, škofa lavantinskega (1850)
Stoletnica rojstva dr. Frana Delele, slov. pisatelja (1850).

»Katoliški glas« v vsako slovensko družino!

Božična pesem

Tihe nocoj so stezice,
tih je nocoj korak...
Nad betlehemsko poljano
nebo je z zvezdami tkano —
V sanje vtopljen je mrak...

A čez nebeški prag
angelov božjih hrdela,
božične sreče vesela,
kakor slapovi
vro...

O, samo nebo
nocoj jih pošilja
na zemljo...

Lahko šumè jim peroti
po svetli nebeški poti —
Ni jih polnočne ure strah...

In v belih rokàh
božje Dete neso...

Vrata še mi odprimo
in luč na pragu prižgimo,
da nas v tej noči poišče,
da nas v tej noči obiše
Gospod...

Ljubka Šorli

VATIKAN, FAŠIZEM IN KATOLIŠKA TISKARNA V GORICI

Dr. Andrej Budal je objavil v 243. številki »Ljudskega tednika« (8. decembra 1950) članek z naslovom »Usoda knjige France Bevka pod fašizmom«. V njem hoče navidezno mirno in objektivno prikazati, kako je fašizem grenil življenje pisatelju Bevku. A samo navidezno, kajti zdi se, da brez strupa ne more več pisati. Prof. Budal ima vso pravico, da piše, o komer hoče, in povečuje, kogar hoče. Ne zanima nas, ali je hvalisanje take literarne vetrnice, kot je Bevk, upravičeno ali ne. Sodiimo pa, da Budal nima pravice do natočevanja tistih, ki so drugačnega mišljenja kot on in ki niso šli za njim na isto pot.

V omenjenem članku je namreč zapisal tole trditev: »V Gorici je izdala isto leto »Sigma«

Bevkovega »Kozoroga« z označbo: »Natisnila Katoliška tiskarna - Gorizia«. Čeprav je uživala katoliška tiskarna zaradi tesnih zvez med Vatikanom in fašizmom večjo prizanesljivost fašističnih oblasti kakor osovražena tiskarna Edinost, se je morala Gorica tudi v njej umakniti samo italijanskemu imenu Gorizia.

Namigovanje je očitno. Tiskarna se je imenovala Katoliška. Če je bila katoliška, ho sklepal nepoučeni bralec, je morala imeti zveze z Vatikanom. Da je Vatikan imel zveze s fašizmom, je pa itak znano, saj je napredni titovski in kominformistični tisk to že stokrat »dokazal«. Bolj brihtne glave bodo prišle še na zadnjo posledico tega »logičnega« sklepanja, namreč, da je najbrž tudi Katoliška tiskarna imela

stike s fašizmom.

Sedaj pa pretipljimo malo kosti tej »večji prizanesljivosti fašističnih oblasti«, o kateri je pisatelj Budal pozabil povedati, včem se je kazala. Če so znak prizanesljivosti številne zaplembe knjig, potem ta trditev ne drži. Fašistična oblast je dala zapleniti v Katoliški tiskarni sledeče knjige:

1. Janko Kralj: *Boji majhnega naroda*. 1925. Natisnila Zadržna tiskarna (to je prejšnje ime za Katoliško tiskarno). To je bila sploh prva slovenska knjiga, zaplenjena v Italiji.
2. *Goriška pratika* za leto 1928. Izdala Goriška straža.
3. *Jadranski almanah* za leto 1925-1930. Izdala književna založba »Adrija« v Gorici. 1930.

4. *Koledar Goriške Mohorjeve družbe* za leto 1931.

5. *Koledar Goriške Mohorjeve družbe* za leto 1932.

6. *Družinski koledar* za leto 1933. Izdala Goriška Mohorjeva družba.

7. *Gospodar*. Založila Katoliška tiskarna. 1931. Zaplembi je sledil tiskovni proces.

8. Jurčič - Kersnik: *Rokovnjači*. Izdala »Sigma«. 1932.

9. *Pratika* za leto 1933. izdala »Sigma«.

10. Remec Lojze: *Andrej Koluta*. Izdala »Sigma«. 1933.

11. Fr. Milčinski: *Zlata hruška*. Pravljičje. Izdala Goriška Mohorjeva družba. 1934.

12. E. Komel: *Harmonija*. Izdala Katoliška knjigarna. 1934.

In nato so fašistične oblasti izkazale Katoliški tiskarni še zadnjo veliko »prizanesljivost«, ko so ji jeseni 1934 vzele tiskarniško koncesijo ter je zato prenehala obratovati. »Osovražena tiskarna Edinost« pa je lahko delala še naprej in je še potera tudi res vršila svoje veliko kulturno poslanstvo ter je sprejela pod svojo streho tudi knjige goriških katoliških založb Gor. Moh. družbe in Sige.

S tem pa se je že začela nesreča tudi za to tiskarno. Medtem ko do leta 1938 ni bila zaplenjena nobena, pa prav nobena v tiskarni Edinost natisnjena knjiga — to naj bo stvarna ugotovitev in očitek, saj smo bili takrat veseli vsake knjige, ki je srečno ušla iz klešč cenzure — je sedaj včasih treščilo tudi tja. V treh letih je bilo zaplenjenih pet knjig, in sicer:

1. *Luč*, XI. Poljudno znanstveni zbornik. Izdala Goriška Matica. 1938.

2. Bevk France: *Pesterna*. Izdala Goriška Matica. 1938.

3. *Angelska služba*. Nauk in molitve za strežnike. Izdala »Sigma«. 1940.

4. *Blagovest*. Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa, opisano z besedami štirih evangelijev. Izdala Goriška Mohorjeva družba. 1940. Zaplenjen je bil II. del. Pri tej knjigi so se zveze Vatikana s fašizmom res izkazale.

5. Kenda Ivan: *Podoba Matere božje na Sv. gori pri Gorici*. Samozaložba. 1940.

Izmed petih zaplenjenih knjig, natisnjenih v tiskarni Edinost v Trstu, so bile tri natisnjene na stroške dveh goriških katoliških založb ali pa katoliškega duhovnika. Res, odlični sad »tesnih zvez Vatikana s fašizmom«.

Ali naj omenimo še dva otroška molitvenika »Angelček« (VI. natis 1934) in »Oče naš« (VI. natis 1935), ki jih je izdala Katoliška knjigarna v Gorici, takrat last Katoliškega tiskovnega društva enako kot Katoliška tiskarna; dala jih je tiskati v Vicenzo in sta bila zaplenjena tudi tam. Ali je tudi to zasluga »tesnih zvez« in »večje prizanesljivosti«?

Komu bo prišlo na um, da bi govoril o kaki prizanesljivosti, če povemo, da je bila izmed 53 Bevkovih knjig, ki so izšle na Primorskem od 1920 do 1940, zaplenjena ena sama in od 12 Budalovih nobena? Vsakdo bo rekel, da je prav, da ni bilo večjih žrtev. Prav pa ni, da je dr. Budal, ki je pred vojno v mnogih publikacijah dokazal, da resno zbira podatke in gradivo o 20-letnem boju slovenske knjige za obstanek na Primorskem, zapisal tako neznanstveno, zgodovinsko neresnično trditev. Le katera strela mu je to ukazala! Če bi kaj takega zinil kak zaplančan agitprop, ki je šele davi prišel na Primorsko, bi človek nič ne rekel. Tako pa...

p. t.

Sveta noč

Sveta noč, božična noč!
V naše duše vlij pokoja,
zruj iz src vsem misel boja!

Preko pragov revnih koč
vsem prinesi žar veselja,
težo vzemi vsem trpljenja!

Nam pa milost daj in moč,
da hodili bomo pota,
kjer ljubezni je lepota.

France Valas

Kaznjencev božični večer (Črtica)

»Danes moram na vsak način domov... moram...«

Jetnik iz celice števil. 4 je obupno zakričal.

»Dajte, pomirite se,« mu je do brodušno in mirno dejal ključar.

»Moram... na vsak način moram...«

»Toda, dragi moj, bodite vendar pametni!« Ves osupel od začudenja ga je miril paznik. Ravno jetnik števil. 4 je bil vedno tako razumen. Vseh enajst mesecev, kar je tu, ni bilo niti najmanjše pritožbe glede njegovega vedenja.

Na osemnajst mesecev je bil obsojen kovaški pomočnik Tone Polec zaradi hude telesne poškodbe. Vsega je bil kriv čisto navaden gostiński prepir. Toncova nenavadna telesna moč je postala zanj usodna. Tako je zdelal svojega nasprotnika, da je začel hkrat. Sicer nagle jeze, je drugače bil Tone vedno na dobrem glasu, izvrsten obrtnik — srečen mož ljubke žene in oče prikupne, sedemletne hčerke.

V kaznilnici so mu kmalu bili naklonjeni malone vsi predstojniki. Saj je bil vedno tako poslušen, prijazen in skromen.

In danes...?

»Saj razumem, moti vas misel na božični večer, kajne?« je dejal ključar, še vedno kar se da dobrohotno — »ne kaže pač drugega, ko da se pomirite. Prihodnje leto boste lahko

že doma — prihodnje leto...«

»Ne,« ga je rezko prekinil jetnik, »že letos — in sicer danes... prav zdajle...« In iz ust druge dni tako molččega se je iznenada usul roj besedi: »Gospod paznik, dovožite mi, da stopim domov... Samo danes... vrnem se, kakor gotovo je Bog v nebesih. Zares se vrnem, prav zares...«

»No, zdaj je pa dovolj teh neumnosti,« je rekel ključar in se nehal zgovarjati. In stopil je v stran s svežnjem ključev v rokah.

Ravno ko je kanil oditi iz celice, pa ni opazil strahotnih potez, ki so se v enem samem trenutku zarisale v jetnikov obraz.

Sicer prikupne zunanosti je od togote ves obraz zaripel... oči so mu bile izbuljene... in čokato, obilno telo je drgetalo v sleherni mišici in slehernem živcu — — —

Paznik ni videl ničesar. Čutil je le, ne da bi se bil povsem jasno zavedel, da mu je nekdo potegnill ključice iz rok...

Nato mu je val tople krvi zalil oči... Sesedel se je, ne da bi kaj zastokal.

Tone ga je s težkimi železnimi ključi usekal po glavi.

Vse se je zgodilo z nepopisno naglico. Posadil si je na glavo ključarjevo čepico — se odel z njegovim temnim plaščem — in zaklenil

